

NATSUME SOSEKI

MADENCI

Japoncadan Çeviren
Gökçenur Güner

Bir süredir bir çam korusunun içinde yürüyorum. Resimlerde göründüklerinden daha uzunlar. O kadar çoklar ki ilerleyip ilerleyemediğimi kestiremiyorum bile. Çamlar bir gelişme göstermediği sürece ne kadar yürürsem yürüyeyim bunu anlamam da imkânsız. Daha en başında olduğum yerde kalmalı ve gözümü onlara dikip kim önce gülecek diye beklemeliydim.

Dün akşam saat dokuz sularında Tokyo'dan ayrıldım. Tüm gece çıldırmışçasına kuzeye doğru yürüdüğümünden yorgun düştüm, uyukum geldi. Ne param vardı ne de kalacak yerim. Bu yüzden zifiri karanlıkta *kagura** sahnesine tırmanıp biraz kestirdim. Bana nedense Haçiman** tapınaklarını anımsatmıştı. Soğukla birlikte gözlerimi açtığımda gökyüzü daha aydınlanmamıştı. Uyandıktan sonra başka bir yere sapmadan buraya kadar gelmiş olsam da bu uçsuz bucaksız çamların arasında yürüyecek dermanım yok.

Ayaklarım gitgide ağırlaşıyordu. Sanki şişen baldırları-

* Şinto Tapınağı içinde kutsal *kagura* dansının sergilendiği yapı. -çn

** Savaş Tanrısı Tapınağı. -çn

ma küçük demir çekiçler bağlanmış da her adımda kemiklerimi kırıyordu. Astarlı *kimonomun* kuyruğunu yürüdüğüm için doğal olarak içe kıvrımıştım. Dahası altıma içlik pantolon dahi giymemiştim. Normal şartlarda bu hâlimle yarış bile yapardım ama etrafta bu kadar çam ağacı varken hiç almayayım.

Yol kenarında küçük bir çayevi vardı. Kamış perdelerinin arasından baktığımda kilden yapılma ocağın üzerinde paslı bir çaydanlık gözüme ilişti. Katlanır tabureler sokağın iki adım ötesine kadar taşmıştı. Tepelerinden birkaç çift hasır sandalet sarkıyordu. Üzerindekinin *hanten** mi yoksa *dotera*** mı olduğunu anlamadığım *kimonolu* bir adam, sırtı bana dönük oturuyordu.

Oturup dinlensem mi yoksa çekip gitsem mi diye düşündüm. Yanından geçerken gözümün ucuyla baktığım ve üzerindeki *hanten* mi *dotera* mı olduğunu hâlâ anlamadığım adamın bana doğru döndüğünü fark ettim. Tütünden kömür karası olmuş dişlerini, kalın dudakları arasından göstererek gülümsüyordu. Tam bu durumdan biraz ürkemeye başlamıştım ki adamın yüzü birden ciddileşti. Sanki az önceye kadar çayevinin yaşlı hanımıyla keyifle sohbet ediyormuş da bakışlarını öylesine sokağa çevirdiğinde bana rastlamış gibi görünüyordu. Neyse ki karşı taraf eski hâline döndü de ben de rahat bir nefes aldım. Kendimi rahatlamış hissederek hissetmez yeniden ürpermeye başladım. Adam ciddi yüz ifadesiyle orada ciddi bir şekilde otururken ba-

* *Haoriye* benzeyen kısa bir ceket. Soğuktan korunmak için ya da iş kıyafeti olarak giyilir. -çn

** *Tanzen* de denir. Soğuktan korunmak için giyilen pamuklu uzun bir giysidir. Kollarının açık uçlu olması bir şeyler saklamak için uygun değildir. -çn

kışları ağzımdan burnuma, oradan alınma, oradan da yavaş yavaş başıma doğru tırmandı. Kasketimin siperinden geçip başımın tam tepesine ulaştığını düşündüğüm sırada bakışları yeniden yavaşça aşağı indi. Bu sefer yüzümü es geçti. Göğsümden göbeğime kadar indi ve orada biraz oyalandı. Göbeğimin oralarda metal tokalı cüzdanım, içinde de otuz iki sen* para vardı. Gözleri, mavi beyaz desenli *kimonomun* üzerindeki bu cüzdana kilitlenmişti. Ardından pamuklu bel kuşağımı aşır kasıklarımın kadar indi. Kasıklarımın altında yalnızca çıplak bacaklarım vardı. Ne kadar bakarsa baksın, görülmeye değer değillerdi zaten. Sadece normale göre biraz daha ağırlaşmışlardı o kadar. Ağırlaşmış bacaklarım uzun uzun baktıktan sonra gözleri nihayet siyah lekelerle kaplı ayak parmaklarımın bulunduğu *getamin*** tabanına indi.

Bunu böyle yazdığımda, sanki uzun bir süre orada dikilmişim de bana bakması için ona davetiye çıkarmışım gibi gelebilir ama hiç de düşündüğünüz gibi olmadı. Aslında göz bebekleri kıpırdanmaya başladığı an çayevinde dinlenme fikrinden vazgeçmiştim. Niyetim bir an önce oradan uzaklaşmaktı. Ancak görünen o ki ne yapmak istediğimi biliyor olmak da pek yeterli değilmiş. Tam ayak parmaklarımı büküp *getalarım* üzerinde dönerken gözleri hareket etmeyi bıraktı. Ne yazık ki karşıdaki adam benden *hızlı* davranmıştı. Gözlerinin üzerimde böyle dikkatle gezmesi sizde bu durumun uzun sürdüğü algısını yaratıyorsa çok yanılıyorsunuz demektir. Bakışlarının dikkatli ve sakin

* 1 sen, 1 Japon yeninin 1/100'ü eder. -çn

** İki yatay ahşap parçası ile yerden yaklaşık dört santimetre yükseltilmiş ve bez kayışlarla ayaklara tutturulmuş düz ahşap ayakkabılardır. Genellikle çıplak ayak giyilirler. -ybn

olduğunu inkâr etmiyorum ama fevkalade hızlıydılar da. Çayevinin önünden geçerken tek düşünebildiğim bir çift gözün ne kadar tuhaf hareket edebildiği idi. Öyle bile olsa, onun beni böyle izlemesine fırsat vermeden hızlıca arkama dönmenin bir yolunu bulabilseydim keşke. Sanki bir yerden kovulduktan sonra, “Hadi ben müsaadenizi isteyeyim,” diyip kalkmışım gibiydi. Kendimi aptal gibi hissediyordum. Karşımdaki benden üstündü.

Yürüdüğüm ilk dokuz on metre boyunca garip bir şekilde öfkeli hissettim fakat bu nahoş duygu silindi gitti diye düşünürken bacaklarım tekrar ağırlaştı. İşte bu bacaklar. Ne de olsa onlara bağlı küçük demir çekiçlerle yürüyorum. Çevik olmam beklenemez tabii. O gözlerin beni yavaşça delip geçmesinin sebebinin benim yavaş mizacım olduğu da söylenemez. Böyle düşündüğümde öfkem anlamsız gelmeye başlıyor.

Ayrıca böyle şeyleri dert edecek durumda değilim. Hem bir kere evden kaçmıştım. Ne olursa olsun geri dönmeye de niyetim yok. Tokyo’da bile kalamam. Taşraya yerleşmeyi de düşünmüyorum. Şimdi peşimdedirler. Durup dinlensem beni yakalarlar. Dertlerim beynimi kemirirken nereye gidersem gideyim hiç kimse bana yardım edemez. Bu yüzden sadece yürüyorum ama aklımda gidecek belirli bir yer olmadan yürüdüğüm için sanki büyük, bulanık bir fotoğraf yüzümün önünde havada asılı duruyormuş gibi hissediyorum. Üstelik bu bulanıklığın ne zaman dağılacağına dair hiçbir işaret yok. Sadece yol boyunca belirsiz ve sonsuz bir şekilde uzanıyor. Yaşadığım sürece -belki elli belki altmış yıl- ne kadar yürürsem yürüyeyim, ne kadar koşarsam koşayım şüphesiz yine önümde uzanmaya devam edecek. Of, bu çok

canımı sıkıyor. Önüme uzanan bu belirsiz geleceği aşmak için yürüyorum. Yerimde durmadığımdan yürüyorum. Hem aşmaya çalışsam bile aşamayacağımı zaten biliyorum. Dün gece dokuzda Tokyo'dan ayrıldığımda bütün bunları çoktan kabullendiğimi sanıyordum ama yürümeye başladığımdan beri kendimi huzursuz hissediyorum. Bacaklarım iyice ağırlaştı. Sıralanmış çam ağaçları midemi bulandırıyor ama bacaklarımdan ya da çamlardansa canımı en çok yakan midemdeki acı. Ne için yürüdüğümü bilmiyorum fakat yürümezsem tek bir saniye bile yaşayamayacağımı hissettirecek kadar nadir bir acı.

Sadece bu da değil. Yürüdükçe daha da derine, içinden asla çıkamayacağım bulutlu bir dünyaya dalıyor gibiyim. Geriye dönüp baktığımda, üzerinde güneşin parladığı Tokyo'nun çoktan bambaşka bir dünyanın parçası olduğunu görebiliyorum. Bu dünyada olduğum sürece elimi de ayağımı da uzatsam ona ulaşamıyorum. Sanki iki farklı dünya gibiler. Yine de sıcaklık ve aydınlık Tokyo eskisi gibi gözümün önüne geliyor, onu görebiliyorum. Öyle berrak ki gölgelerin arasından çıkıp ona seslenmek istiyorum ama ayaklarımın beni götürdüğü yer tam tersi. Bir hiçlik. Geriye kalan ömrümün müsaade ettiği ölçüde önümde uzanan bu hiçliğin içinde kaybolmuş bir şekilde dolaştığım için çaresiz hissediyorum.

Bu bulutlu dünyanın bulutlarla daha da istila edilmesi, bana ayrılan sürenin geri kalanı boyunca önümdeki yolu kapatarak orada olmaları... Bu fikre katlanamıyorum. Çünkü öylece yerimde dururken endişeye kapılıp ileri doğru bir adım atarsam, bu aynı zamanda endişenin içine doğru bir adım attığım anlamına gelir. Endişe tarafından kovalanıp

çektiştirilirken ve hareket etmekten başka çarem yokken ne kadar yürürsem yürüyeyim hiçbir şey çözüme kavuşmayacak. Ömür boyu çözülmemiş endişeler içinde yürümeye devam edeceğim.

Keşke bulutlar her adımında daha da karanlığa gömülse. O zaman zaten karanlık olan bir yerden daha da karanlık olana doğru adım atabilirim. Böylece çok geçmeden dünyam zifiri karanlığa gömülür, kendi gözlerimle kendi bedenimi göremez hâle gelirim herhalde. Öyle olsa ne güzel olurdu.

Gittiğim yol bana yardımcı olmayı reddediyor gibi. Ne aydınlanıyor ne de karanlığa gömülüyor. Hep yarı aydınlık yarı karanlık arasında bir yerde. Hep yarı aydınlık yarı karanlık arasında bir yerde, kaybolmayan bir endişe sisi içinde. Bu şekilde yaşamanın manası yok biliyorum ama yine de ölemem. İnsanların olmadığı bir yere gidip bir başıma yaşamak istiyorum. Bunu da yapamazsam iyisi mi...

Garip gelecek ama bu “iyisi mi...” düşüncesi beni korkutmuyor. Şimdiye kadar, Tokyo’da olduğum süre boyunca, birçok kez “iyisi mi...” dediğim şeylere teşebbüs ettiğim ve düşüncesizce davrandığım durumlar olmuştu. Ancak vücudumun korkudan zonklamadığı tek bir sefer dahi yoktu. Sonrasında neredeyse yapacağım şey yüzünden dehşete kapılıp tir tir titrer, yapmadığıma şükrederdim ama bu sefer başından beri ne bir zonklama ne de bir titreme vardı. O kadar endişeliydim ki zonklamalar ve titremeler beni kendi hâlime bırakmış gibiydi. Muhtemelen kendi içimde bu “iyisi mi” dediğim şeyi hemen o an gerçekleştirmek zorunda olmadığımı bilmenin rahatlığını yaşıyordum. Yarın, ertesi gün ya da duruma göre bir hafta sonra

da gerçekleştirebilirdim. İşler istediğim gibi gitmezse bunu süresiz olarak erteleyebilirdim. Belki de, “Ertelesem bile yolumdan dönmem,” diye düşündüğümünden hafife almış da olabilirim. Farkına bile varmadan ister Kegen Şelalesi ister Asama Dağı Krateri* olsun, daha gidilecek çok yolum olduğunu da hissetmiş olabilirim. Yolun sonuna gelmeden kimse korkuyu hissetmez. Bu yüzden “iyisi mi...” dediğim şeye teşebbüs etmem gerektiğini düşündüğüm oluyordu. Bir yüzü bulutlarla örtülü bu dünya ıstırap verici ve bu ıstıraptan o zonklamayı hissetmeyecek ölçüde kaçma umudunuz olduğunu düşünüyorsanız ayaklarınız ağırlaşmış olsa da öne doğru bir adım atmaya değer. Anlaşılan kendim için en azından bu kadarına karar vermiştim ama bunu ancak o olaydan sonra psikolojik durumum üzerine yaptığım çözümler sayesinde fark ettim. O sırada tek düşündüğüm karanlığa doğru yürümektir. Karanlık bir yere gitmeliydim. O yeri bulmak için tüm gayretimle yürümeye başlamıştım. Şimdi düşündüğümde gülünç gelse de hayatta bazı anlar vardır ki bize kalan tek tesellinin ölümü amaç edinip yola devam etmek olduğunu kabul etmek zorunda kalırız. Tabii ki bunu hissetmemiz için amaçladığımız ölümün oldukça uzakta olması gerekir. En azından ben öyle olması gerektiğine inanıyorum. Çünkü yakınımızdayken bizim için bir teselli olmaktan çıkacaktır. Bu ölümün doğasında var.

“Tek isteğim karanlığa gitmek, gitmek zorundayım,” diye düşünerek kafamda bulutlarla kaplı bu düşüncelerle yürürken biri arkamdan seslendi. Ruhumun, etrafta ne kadar başı boş dolaşırsa dolaşsın çağrıldığında hâlâ bir yerlere

* Çuzenci Gölü'nden akan suyun 97 metre yüksekliğindeki bir uçurumdan sağı dökülerek oluşturduğu şelale. Gunma ve Nagano vilayetlerinin sınırında yükselen üçlü bir yanardağ. -çn

ait olduğunu görmek çok tuhaf. Hiç düşünmeden arkamı döndüm. Bunun ruhumun verdiği bir yanıt olduğununayr-
dına dahi varamadım. Ancak arkama dönünce bir şeyi fark
ettim. Çayevinden daha kırk metre bile uzaklaşmamıştım.
Az önce üzerindeki *hanten* mi *dotera* mı olduğunu an-
lamadığım adam dükkânın önündeki yola çıkmış, tütünden
kararmış dişlerini ortaya seren büyük sırtışıyla bir gayret
bana sesleniyordu.

Dün gece Tokyo'dan ayrıldığımdan beri kimseyle iki
kelam etmemiştim. Birinin benimle konuşmaya çalışacağı
aklımın ucundan bile geçmezdi. Konuşulacak biri olmadı-
ğımdan emindim. Bu ani seslenişin hemen ardından çarpık
dişlerini göstererek gülümseyen adam durmaksızın bana el
sallamaya başladı. Dalgınlıkla arkama döndüğüm zaman
hissettiğim o sisli duygu dağıldı ve ben daha ne olduğunu
anlamadan bacaklarım adama doğru hareket etmeye baş-
ladı.

Doğrusunu söylemem gerekirse, adamın ne yüzü ne
kıyafetleri ne de hareketleri hoşuma gitmişti. Özellikle az
önce gözlerini üzerime dikmesi, nedense göğsümde bir tik-
sinti duygusu filizlendirmişti. Daha çayevinden kırk metre
bile uzaklaşmamışken bu duygunun neden kaybolup gitti-
ğini, hatta karşımdakine bir sıcaklık besleyerek niye arkamı
döndüğümü ben de bilmiyorum. Karanlık bir yere gitmem
gerektiğini düşünüyordum fakat çayevine doğru yürümeye
başladığımda hedefimin tam tersi istikametinde yol alıyordum.
Bu da demek oluyordu ki karanlıktan bir adım daha
uzaklaşıyordum. Yine de bu uzaklaşma, sebebini bilme-
diğim bir şekilde beni mutlu etmişti. O zamandan beri o
kadar çok şey deneyimledim ki her seferinde bunun gibi

çelişkilerle karşılaştım. Bunlar sadece benim başıma gelmiyor. Bu günlerde karakter diye bir şeyin olmadığını düşünüyorum. Romancılar genellikle, “Şöyle karakter yazdım, böyle karakter yarattım,” diyerek böbürlenir; okuyucular da o karakterler hakkında bilmiş bilmiş konuşur. Sanırım yazarlar yalanlar yazmaktan okuyucular da o yalanları okumaktan zevk alıyor. Aslında gerçek karakter diye bir şey yoktur. Doğrular, bir romancının konu alabileceği şeyler değildir. Yazmayı deneseler dahi bunu bir romana dönüştüremeyeceklerdir. Gerçek insanları çözümlmek garip bir şekilde zordur. Tanrıların bile böyle bir durumda eli kolu bağlı kalıNe yaparsam yapayım bir şeyleri çözümlerip sonuca vardırımadığım için diğer insanların da benim gibi mıymıntı olduğunu varsayarak hemen sonuca varıyorum. Eğer öyleyse onlardan özür dilemeliyim.

Her neyse, arkamı dönüp üzerindeki pamuklu lacivert iplikten dokunmuş bir *dotera* olduğunu yeni anladığım adamın yanına gidince sanki yıllardır tanışıyor muyuz gibi dost canlısı bir sesle, “Merhaba delikanlı,” dedi. Geniş çenesini hafifçe yakasının içine doğru çekerek gözlerini alnımın etrafında bir yere dikmişti.

Adamla aramdaki mesafeyi koruyarak esmer iki bacağım üzerinde dikilirken kibarca, “Buyurun, ne istemiştiniz?” diye sordum. Normalde olsa bu adam gibi birine, hele ki bana delikanlı diye seslenmişse, memnuniyetle cevap verecek türden biri değildim. Cevap vermem gerekse bile, en fazla “Evet?” ya da “Ne var?” derdim. Ancak sadece o ana mahsus, *dotera* giyen bu adamın korkunç fizyonomisi yüzünden ikimiz de aynı seviyede insanlarmışız gibi hissetmiştim. Bunun sebebi bir çıkar elde etme umuduyla

alçakgönüllü davranmaya çalışmam da değildi. O da karşılığında kendini benimle eşit gören bir tonda, “Çalışmak ister miydin?” diye sordu. O ana dek, hayatta karanlığa gitmekten başka bir çarem olmadığını tüm benliğimle kabul etmişim. Dolayısıyla bu ani teklif karşısında ne diyeceğimi bilemedim. Baldırlarım kasılmış, ağzım bir aptal gibi açılmıştı. Boş bakışlarla karşımdaki adama bakıyordum. Adam ikinciye sordu.

“Çalışmak ister miydin? Hem zaten çalışmadan olur mu hiç.”

Sorusunu tekrarladığında cevap verebilecek kadar durumu kavramıştım.

“Fark etmez.”

Cevabım buydu. Kafamın -en azından bu cevap ağzımdan çıkacak kadar- kendini toparlamış olması, geçici bir süreliğine de olsa basit ama kademeli bir süreçten geçtiğini gösteriyordu Nereye gittiğimi ben de bilmiyordum ama kimsenin olmadığı bir yere gitmek istediğimden emindim. Yine de arkama dönüp *dotera* giyen bu adama doğru yürümeye başlamış, yürürken de kendime karşı belli belirsiz bir suçluluk duygusu hissetmişim. Ne de olsa bu adam da bir insandı. İnsanların olmadığı bir yere gitmesi gereken ben, insanların olduğu tarafa doğru çekilmişim. Öyle ki bu, insanların birbirlerine duydukları çekim kuvvetinin ne derece güçlü olduğunu kanıtlamakla birlikte, kendi arzularına yüz çeviremeyecek kadar iradesiz olduğumu da kanıtlıyor. Lafi uzatmaya gerek yok. Karanlığa doğru gitmek niyetindeydim ama dürüst olmam gerekirse gönülsüzce gidiyordum. Eğer bir şey beni o karanlıktan çekip çıkaracak ve gerçek dünyada kalmamı sağlayacaksa bir an bile tereddüt etme-

den bu fırsatı değerlendirirdim. Neyse ki *dotera* adam beni çekip çıkarmıştı ve ayaklarım sakince gerisin geri yürümeye başlamıştı. Başka bir deyişle, nihai hedefime ettiğim alçakça bir ihanetti bu biraz. *Dotera* adam konuşmaya, “Çalışmak ister miydin?” diye sormak yerine, “Dağlara mı yoksa kırlara mı gidiyorsun delikanlı?” diye başlasaydı bir anlık rehavete kapılıp unutmaya başladığım

o hedefi hatırlar ve o karanlık ve ıssız yere duyduğum korkuyla dehşete düşerdim. Karanlığa dönmeye çalışsam da içimde çoktan dünyevi arzular filizlenmişti. *Dotera* giyen adam bana seslendikçe ve ben ona yaklaşabildiğim kadar yaklaştıkça bu dünyevi arzular her adımda daha da büyüyor gibi görünüyordu. Nihayetinde, adamın tam karşısında iki baldırım üzerinde dimdik durduğum vakit bu dünyevi arzuların doruğa ulaştığı andı. İşte o anda bana çalışmak isteyip istemediğimi sordu. O paspal görünümüne rağmen psikolojik durumumu ustaca istismar ettiği bir davetti onunkisi. Bu beklenmedik soruyla bir süre sersemlemiş olsam da sersemliğimden uyandığım gün ben de bu dünyanın insanı olacağım. Bu dünyanın insanı olduğum sürece yemek yemek zorundayım. Yemek için de çalışmak zorundayım.

“Fark etmez.”

Bu cevap hiç zorlanmadan ağzımdan çıkıverdi. Sonra *dotera* adam, “Ben de öyle düşünmüştüm zaten,” diyen bir yüz ifadesi takındı. Ne tuhaftır ki kendimi başımı sallayarak bu ifadeyi onaylarken buldum.

“Fark etmez ama tam olarak nasıl bir işten bahsediyorsunuz?” diye ekledim.

“Çok para kazanacaksın, garanti ediyorum. Gerçekten çalışmak istiyor musun peki?” diye sordu keyifle. Yüzünde neşeli bir gülümsemeyle vereceğim cevabı bekliyordu.

Gülümseme ona ait olduğundan sevimli hiçbir yanı yoktu. Gülmek için yaratılmış bir yüz değildi. Yine de o gülümseme şekli bana garip bir şekilde tanıdık tanıdık geldi.

“Tamam, deneyip görelim,” diyerek teklifini kabul ettim.

“Yapacak mısın gerçekten? Bu harika. Çok kazançlı çıkacaksın.”

“Para o kadar da umurumda değil...”

“Nasıl yani?” diye sordu *Dotera*, sesi şüphe doluydu.

“Tam olarak nasıl bir işten bahsediyorsunuz?”

“Bak gerçekten yapacaksan anlatacağım. Yapacaksın değil mi? Anlattıktan sonra ben vazgeçtim, istemiyorum demeyeceksin. Kesin yapacaksın değil mi?”

Dotera, benden teyit almak için paldır küldür sorularını sıraladı.

“O niyetтейim,” diye yanıtladım. Bu cevap ilki kadar kolay çıkmadı ağızımdan. Tabiri caizse ıkınarak verdiğim bir cevaptı. Makul bir şeyse üstesinden gelirdim ama en kötü senaryo için de kendime bir kaçış payı bırakmışım. Sanırım bu “yüzden, “Yapacağım,” demek yerine, “Niyetim var,” dedim. (Kendim hakkında sanki başka birinden bahsediyormuş gibi yazmak biraz tuhaf ama insanlar fıtratı gereği tutarsızdır, bu yüzden kendimden bahsediyor bile olsam şu şöyledir, bu böyledir diye kesin konuşmam. Her şey teyide muhtaçtır. Dahası, konu geçmişte yaşanan olaylara gelince kendimizle başkaları arasında bir ayırım yoktur. Belki sorumsuz olmakla suçlanacağım ama bunlar gerçekler. Yapacak bir şey yok. Bu nedenle şüpheli bulduğum her şeye daima bu şekilde yaklaşma niyetindeyim.)

Dotera, bu cevabın teklifini kabul ettiğim anlamına geldiğinin farkındalığıyla,

“Tamam öyleyse. Hadi içeri gel. Oturup birer çay içeriz. O sırada konuşuruz,” dedi.

Buna bir itirazım yoktu. Bu yüzden çayevine girip Dotera'nın yanına oturdum. En fazla kırk yaşında gösteren, çarpık ağızlı çayevi sahibesi önüme tuhaf kokulu bir fincan çay koydu. Çaydan içince karnımın acıktığını hissettim. Yeni mi acıktım yoksa zaten açtım da farkına mı varmadım bilemiyorum.

Metal tokalı cüzdanımdaki otuz iki sen ile, “Ne yesem acaba?” diye düşünürken,

“Sigara içer misin?” diyen Dotera, bir paket Asahi marka sigarayı yan taraftan bana doğru itti. Oldukça kibar bir hareketi. Paketin köşelerinin yırtık olması umurumda değildi ama biraz kirliydi. Üstelik içindeki sigaralar, tek bir topak hâline geldiklerini düşündürecek kadar kötü şekilde ezilmişti. Dotera'nın *doterasının* kol cebi yoktu. Paketi de koyacak bir yer bulamadığından *haragakesinin** içine tıktırmıştı belli ki.

“Hayır, teşekkürler,” diyerek teklifini geri çevirdim. Dotera'nın bu duruma içerlemiş gibi bir hâli yoktu. Tırnakları kirle dolu parmaklarıyla o sigara topağının içinden kendine bir dal çekip çıkardı. Tam da tahmin ettiğim gibi! Sigaranın her yanı buruşmuştu, *taçî*** gibi bükülmüştü. Yine de yırtık bir yeri yok gibiydi. Arka arkaya içine çektiğinde burnundan duman çıkmaya başlamıştı. O sigaranın yanması bile bir mucizeydi.

* Göğüsten karna kadar uzanan bir önlük, çoğunlukla zanaatkarların kullandığı bir tür iş kıyafeti. Genellikle koyu mavi pamuktan yapılan *haragakenin* ön alt kısmında bir cep bulunur. -çn

** Bıçağı yukarı bakacak şekilde bele takılan uzun ve kıvrık bir Japon kılıcı. -çn

“Evlad, kaç yaşındasın?”

Dotera bana zaman zaman “sen”, zaman zaman da “evlat” diye sesleniyordu ama böyle yapmasının sebebini anlayamıyordum. Diğer zamanlar “evlat” diye seslenirken söz konusu para olduğunda daha saygılı bir tonda “sen” diyordu. Belli ki akli fikri paradaydı.

“On dokuz yaşındayım,” diye yanıtladım.

Gerçekten de o sırada on dokuz yaşındaydım.

“Daha çok genç,” dedi çarpık ağızlı çayevi sahibesi. Sırtı bize dönük, elinde bir tepsiyi siliyordu. Sırtı dönük olduğundan bunu nasıl bir yüz ifadesiyle söylediğini göremedim. Kendi kendine mi konuşuyordu, Dotera’ya mı söylüyordu yoksa beni mi muhatap seçmişti anlamadım. Sonrasında Dotera, gerçek anlamda coşkulu bir ruh hâline bürünüp

“Aynen öyle. On dokuz genç bir yaş. Çalışmak için en güzel çağ,” dedi.

Bana çalışmak zorunda olduğumu hissettiren bir havada konuşuyordu. Cevap vermeden tabureden kalktım.

Hemen önümde ucuz şekerlerin konulduğu bir tezgâh, tezgâhın üzerinde kenarları kırık bir tatlı kutusu, yanında da büyük bir tabak vardı. Tabağın üzerine örtülen mavi bezin kenarından kızartılmış yuvarlak *mancular* görünüyordu. Bu *manculardan* yemek istediğim için tezgâhın önüne kadar gelmiştim gelmesine ama biraz yaklaşım dikkatle bakınca tabağın sinek kaynadığını gördüm. Dahası, tabağın önünde durur durmaz ayak seslerim yüzünden sinekler dört bir tarafa dağılmıştı. Ben şaşkınlığımı üzerimden atıp sakince *mancuyu* incelerken az önce her biri bir yana dağılan sinekler kendi aralarında fırtınanın dindiği ve artık güvende oldukları konusunda ortak bir karara varmışçasına yeniden

tabağa kondu. Yağlı, sarı hamurun üzerine siyah noktalar hâlinde rastgele dağılmışlardı. Tam elimi uzatıp manculardan bir tanesini alacaktım ki siyah noktalar birdenbire bırakarak bir gecede görünen takım yıldızları gibi dört bir tarafa kaçıştılar. Bıkkınlıkla boş boş tabağa baktım.

“*Mancu* yer misin? Daha yeni yaptım. Dün değil ondan önceki gün kızarttım.”

Sahibe, ben farkına dahi varmadan tepsiyi silmeyi bitirmiş, tatlı tezgâhının arkasında dikiliyordu. Bir an kafamı kaldırıncaya onu gördüm. Sonrasında, ne düşündü bilmiyorum ama tombul elini ansızın tabağın üzerine uzattı.

“Şu sineklere bakar mısınız!” derken uzattığı elini yukarı aşağı ve -iki üç sefer de- sağa sola salladı.

“Yiyeceksen biraz vereyim.”

Sahibe hemen raftan ahşap bir tabak indirip uzun bambu yemek çubuklarıyla üst üste yedi tane kadar *mancu* koyarak, “Şuraya koysam olur mu?” diye sordu ve ahşap tabağı alıp oturduğum masaya götürdü. Elimden, az önce oturduğum masaya dönüp tahta tabağın olduğu yere oturmaktan başka bir şey gelmedi. Tabağın üzerinde yine sinekler uçuşmaya başlamıştı. Sineklere, *mancuya* ve tahta tabağa bakarak Dotera’ya, “Alın bir tane,” dedim.

Bu teklifim sadece az önce ikram edilen Asahi marka sigaraya teşekkür mahiyetinde değildi. Biraz da Dotera’nın iki gün önce kızartılan, sinek istilasına uğramış *mancuyu* yiyip yemeyeceğini görmek istemiştım sanırım.

“Teşekkürler,” diyerek en üsttekini hiç tereddüt etmeden ağzına attı. Kalın dudaklı ağzının iştahla öğütmesine bakılırsa, tadı o kadar da kötü değildi. Ben de denemeye karar verdim. *Mancu* yığınının benim tarafımdaki dibinden

nispeten temiz bir tanesini tutup ağzıma attım. Yağın tadı dilime yayıldıktan hemen sonra kokuşmuş fasulye ezmesi bir anda tat tomurcuklarıma saldırdı. Az önce gördüklerimden sonra bu durum beni çok da şaşırtmamıştı. Fasulye ezmesini, dışındaki hamuru ve yağı tek seferde mideme gönderdikten sonra elim doğal olarak tahta tabağa doğru hareket etti ki bu fazlasıyla garipti. O sırada Dotera, ikinciyi çoktan bitirmiş, üçüncüyü ağzına götürüyordu. Benimle kıyaslandığında hareketleri çok hızlıydı ve yemek yerken konuşmuyordu. İşi de parayı da tamamen unutmuş gibiydi. Sonuç olarak yedi tane *mancu* birkaç nefeste bitmişti. Üstelik, ben sadece iki tanesini yemiştim. Kalan beşini göz açıp kapayıncaya kadar Dotera bitirmişti.

Bir şey bizi tereddüte düşürecek kadar pis gözüксе de ilk lokmayı aldığımızda kalanını çok da zorlanmadan yiyebiliriz. Bu, daha sonrasında madende derinden tecrübe ettiğim bir durum olacaktı. Şimdi önemsiz bir gerçek hâline gelmiş olsa da o sırada *mancuları* yerken kendimi daha fazlasını isterken bulunca bir miktar şaşırmıştım. Açtım. Dahası rakibim Dotera idi. Adamın son derece rahat bir tavırla kumlu *mancuları* yutuşunu izlerken biraz da olsa rekabet dürtüsü hissettim. Sinirlensem de elime bir şey geçmeyeceğini biliyordum, yalnızca sinirlendiğimle kalacaktım. Ben de bu yüzden kadından bir tabak daha *mancu* istedim.

Bu sefer, “Buyurun alın,” diye teklif dahi etmeden, ahşap tabak masanın üzerine konar konmaz ağzıma bir tane *mancu* attım ve Dotera da teşekkür bile etmeden, sessizce aynısını yaptı. Sonra ben bir tane aldım. Benden sonra o bir tane aldı. Bu yeme yarışı sırasıyla devam etti. Altıncı *mancu* bittiğinde geriye sadece bir tane kalmıştı. Çok şükür ki şim-

di sıra bendeydi. O elini uzatmadan ben aldım. Ardından bir tabak daha sipariş ettim.

“Sen de amma iştahlı çıktın,” dedi Dotera.

İştahlı olduğum falan yoktu ama dışarıdan böyle görünüyordu demek ki. Yine de bu en başından Dotera'nın suçuydu. Yemek istemediğim şeyleri afiyetle silip süpürünce benim de canımı çektiymişti. Az önce ettiği lafı sanki *man-cunun* hepsini ben yemişim gibi söylemişti. İçimden ona karşı kendimi savunmak geliyordu ama bunu yapacak kelimeleri bulamıyordum. Tek yapabildiğim suçun bir kısmının Dotera'da olduğunu düşünmekti. Bu durumda tam olarak neyin suç olduğunu da bilmediğimden susmakla yetindim. Bu sefer de

“Kızarmış *man-cuyu* çok seviyorsun galiba,” dedi. Elbette kızarmış *man-cuyu* seviyordum. Ancak iki gün evvel kızartılmış, üzeri kumla ve sinekle kaplı bir *man-cuyu* sevmem mümkün değildi. Öte yandan, az önce üç tabak yediğim bir şeyden nefret ettiğimi tabii ki söylemeyecektim. O yüzden bu sefer de susmakla yetindim. Tam o sırada çayevi sahibesi ansızın araya girdi.

“Bizim *man-cularımız* çok ünlüdür. Herkes afiyetle yiyor.”

Kadının söylediklerini duyunca sanki benimle alay ediyormuş gibi hissettim. Bu yüzden sessiz kalıp dinlemeye devam ettim.

“Bundan daha lezzetlisini bulamazsın,” dedi Dotera.

Gerçekten böyle mi düşünüyordu yoksa kadını mı poh-pohluyordu anlayamadım. Neyse ne. *Mancu* umurumda değildi. Şu iş meselesinin aslını öğrenmek istiyordum sadece.

“Az önce bahsettiğiniz meseleye gelmek istiyorum. Açıkçası benim de bazı durumlardan dolayı karnımı do-

yrabilmek için çalışmam gerek ama tam olarak nasıl bir iş yapıyorsunuz?” diye sorarak sessizliğimi bozdum. Dotera bir süre önümüzdeki tatlı tezgâhına baktı. Sonra bir anda yüzünü bana doğru çevirip, “Çok para kazanacaksın. Sana yalan söylemiyorum. Bir sürü para. Bu işi kabul etmek zorundasın,” dedi.

Para konuşurken yaptığı gibi yine bana “sen” demeye başlamıştı. Israrla bana para kazandırmak istiyordu. Vücudunun tamamını olduğum tarafa döndürdüğünde, beni tuzağa düşürmeye çalışan yüzünü, yanaklarını kaplayan derisinin yaşla beraber sarktığını ve sarkan kısmın köşeli çenesinin etrafına dolduğunu gördüm. Dükkanın önünden gelen gün ışığı burun kanatlarının altından geçen ve ağzının iki yanından aşağı doğru inen derin çizgilere yansıyor. Bu yüze bakarken para kazanma ihtimalim, bana nedense korkutucu geliyordu.

“Çok para kazanmak umurumda değil ama iş iştir. Zaten şerefli bir işse her işi yaparım.”

Yanaklarının yukarısında bir yerlerde, Dotera’nın yüzünü şaşkın bir ifade aldı ama kısa bir süre sonra bu ifade kayboldu ve az önce bahsettiğim ağız kenarlarına uzanan kırışıklıklar iki yana doğru gerilirken yüzüne tütün lekeli dişlerini gözler önüne seren kendine has bir gülümseme yayıldı. Şimdi geriye dönüp baktığımda, Dotera için “şerefli bir iş” sözünün bir anlam ifade etmediğini görebiliyorum. İnsanoğlu dediğinin çalışıp para kazanmak zorunda olduğunu bile idrak edemeyen ve ağdalı laflar edip duran “bana” acıyarak gülüyordu. Daha birkaç dakika öncesine kadar ölmek istiyordum. Ya da en azından kimsenin olmadığı bir yere gitmeye kararlıydım. Maalesef bunu da becerememiştim. O yüzden yaşamak için